

ISKOLA ÉS SZÜLŐHÁZ.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY

SZÜLŐK, TANÍTÓK ÉS A NEVELÉSÜGY BARÁTAI
SZÁMÁRA.

Bede Dániel, Bournáz Ernő, Killyén Emdre, Mally Nándor, Méhely Lajos,
Spaller József, Végh Mátyás közreműködésével

SZERKESZTI:

JÓZSA MIHÁLY.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ára:

Egész évre 2 frt., félévre 1 frt., negyedévre 50 kr.

A lap szellemi részét illető közlemények és reclamatiók a szerkesztőhöz (Brassó, Bolonya 347. sz.), előfizetési pénzek és hirdetések s ezek díjai Mally Nándor lap-pénztárhoz (Brassó, Bolonya 318. sz.) küldendők.

BRASSÓ,

ALEXI KÖNYVNYOMDÁJA.

1890.

TARTALOM.

A IV. egyetemes tanítógyűlés tárgyai.

Tárca. Karczolatok: A zombéki iskolai takarékpénztár. (Folytatás.)

Rédiger Géza.

Egészségügy. A megakadályozott orrlégzés jelentőségéről, különösen iskolás gyermekeknél. (Folytatás.) Dr. Bresgen M. után *Haydn J. Hugó.*

Felhívás adakozásra az egyetemes tanítógyűlés érdekében. *A szerkesztőség.*

A Háromszék vármegyei tanszermuzeum Vántsa-féle szemléltető szekrénye.

Vegyesek.

Szerkesztői üzenetek.

ISKOLA ÉS SZÜLŐHÁZ.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY

SZÜLŐK, TANÍTÓK ÉS A NEVELÉSÜGY BARÁTAI SZÁMÁRA.

Bede Dániel, Bournáz Ernő, Küllényi Endre, Mally Nándor, Méhely Lajos,
Spaller József és Végh Mátyás közreműködésével

szerkeszti:

JÓZSA MIHALY.

Megjelenik e lap minden hó 1-én és 15-én
egy iv terjedelemben.

Előfizetési ára:

Egész évre 2 frt. — kr.
Félévre 1 frt. — kr.
Negyedévre — frt. 50 kr.

Kéziratok nem küldetnek vissza; bérmentetlen
levelek nem fogadtatnak el.

A lap szellemi részét illető közlemények, valamint
a reclamatiók a szerkesztőhöz (Brassó, Bolonya
347. sz. a.), előfizetési pénzek és hirdetések s ezek
díjai Mally Nándor lappénytárhoz (Brassó, Bo-
lonya 318. sz. a.) küldendők.

Hirdetési díjak:

A boríték egy egész oldala 4 frt., félooldal 2 frt.,
negyed oldal 1 frt., nyolczad oldal 50 kr.
Bélyegdíj mindenkor 30 kr.

Többszöri hirdetéseknel kedvezmény adatik.

A IV. egyetemes tanítógyűlés tárgyai.

II. „A tanítói állás biztosítása és a tanítók szolgálati viszonyainak szabályozása.“

(A „brassómegyei hivatalos tanítótestület“ krizbai köre által kidolgozva.)

Egy általános szolgálati szabályzat szerkesztése, mely hazánk összes, tehát állami, községi, felekezeti stb. tanítóinak jogait és kötelességeit előírná, ez idő szerint annál bajosabb, mivel Magyarországon a magas kormány a népoktatás fölött csak a felügyeletet gyakorolja és egy az államkormány által készített szabályzat az egyes hitfelekezetek iskoláinál működő tanítókra kötelező erővel nem bírna.

E czél úgy volna elérendő, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium az állami és községi tanítók számára készíttetne szolgálati szabályzatot és utasítaná az egyes hitfelekezeteket, hogy az állam érdekeinek szem előtt tartása mellett, azok is ilyen értelemben írják elő az iskoláiknál működő tanítók jogait és kötelességeit.

A mai népiskolai tanítónak kötelességei bőven vannak. De azok sincsenek rendezve úgy, hogy minden tanító pontosan tudhatná azokat az utolsó ízig; mert ezek a legtöbb helyen a szerint alakulnak, a milyen viszonyban van az illető tanító a községgel vagy felekezettel, — jobban mondva azoknak előjáróival, vezetőivel. De ha egy érvényes szolgálati szabályzat volna a tanító kezénél, abból megtudhatná kötelességeit és jo-

gait is elejétől végig és rosszindulatu előjáróinak illetéktelen rendeleteit vagy követeléseit könnyen megczáfolhatná.

Viszont a tanító felebbvalói is megtudhatnák abból körülményesen azon teendőket, melyeket bármely tanítótól föltétlenül megkövetelhetnek, de egyszersmind őrizkednének minden olyan indokolatlan igény támasztásától, melynek alapja nem a szolgálati pragmaticában gyökerezik, vagy azzal épen ellenkezik.

Lássuk most már rendre, hogy mik volnának a szolgálati szabályzatba bevezetendők.

I. A tanítók qualificatiója.

A józan ész és a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a népek és nemzetek annál könnyebben haladnak az anyagi és physikai megízmosodás útján, minél nagyobb szellemi és erkölcsi értelemmel bírnak. A mely nép pedig anyagilag és testileg erős, az az élet ringó hullámain biztosan megáll és nem félhet attól, hogy az élet színpadáról bármely körülmények lesodorhatnák. Az olyan nemzetnek szabadabb látköre van, több érzéke van a politikai élet, egyéni jog, a nemzeti és vallási szabadság iránt; szóval csak az ilyen nemzet lehet a szó valódi értelmében szabad.

Jókai Mór híres költőnk mondotta volt, hogy Magyarországot még egyszer meg kell hódítani és e hadviselés a néptanítókra vár. A néptanítói kar van arra hívva kétségkívül, hogy nemzetünk azon szellemi és erkölcsi magaslatra emeltessék, mely által az anyagi és testi erő is megszerezhető. Hiszen a népiskolából kerül ki hazánk népeinek legnagyobb része az életbe, és a milyen szellemi készletet viszen abból magával, azzal marad egész életén keresztül, mert az anyagi gondok, az élet terhei ritkán engedik meg az önképzésre bármi csekély időt és áldozatot is fordítani.

Szintén Jókai Mór koszorus költőnk mondá 60 éves születése napja alkalmával a nála tisztelgő tanítóknak a többek között ezt is: „*A tanítók testülete hazánkban az igazi felsőház.*”

Ez a mai tanítók legnagyobb részére aligha nem ironia. — Kossuth Lajos nagy hazánkfia pedig ekként méltatta a tanítói állást: „*Ne kicsinyeljétek a tanítói állást. — Fontos állás az, az emberi nem processusában: a legfontosabb. — Hasonlít a harmat szép szerepéhez. Gázolja ember és marhasereg; de nyomában virány kél.*”

És mit mondott a nagy német államférfi, Bismarck? Azt, hogy *Németország a francziák feletti győzelmeit a néptanítóknak köszönheti.*

Mikor fognak hazánk irányadó körei ezen kiváló emberek gondol-

kodásának magaslatára emelkedni? Mikor jön el azon idő, mikor a néptanítót az állami élet egyik legfontosabb tényezőjének ismerendik el fent és alant?

Ne adja az Isten, hogy valaha azt mondhassa a magyar nemzet, hogy szenvedett vereségeinek a néptanítók voltak okozói.

Hogy tehát a jövő tanítói kar minél alaposabb képzettséggel bírjon, hogy azon követelményeknek, melyeket irányában mind az állami érdekek, mind pedig a társadalom támasztanak, annál pontosabban megfelelhessen, szükség volna a következőknek betartására:

A tanítóképző-intézetekbe csak az olyan ép testű növendékek vétethetnek fel, kik valamely nyilvános gymnasium, reál- vagy polgári iskola 6 alsó osztályait sikeres eredménnyel végezték el és arról bizonyítványt tudnak felmutatni.

A kik ezen osztályokat be nem végezték, a tanítóképző-intézetbe felvételi vizsga alapján sem vétethetnek fel.

A képezdebe felvett növendékek az elméleti paedagogiai ismereteken kívül, különösen azoknak gyakorlati alkalmazásában, tehát az életben szükséges gyakorlatok megszerzésében oktatóndók. — Erre azonban csakis az olyan tanárok képesek, kik magok is gyakorlati tanítók lévén, alaposan ismerik mindazon teendőket, melyek az életben egy néptanítóra várnak.

Ezért képző-intézeti tanárokkul csakis olyan egyének alkalmazhatók, kik legalább 5 évig mint gyakorlati tanítók működtek valamely nyilvános népoktatási intézetnél.

Mivel azonban néptanítóink legnagyobb része nem bír a képzettségnek azon magas fokával, hogy a képző-intézeti tanárságot a követelményeknek mindenben megfelelően töltsék be: ajánlatos volna az állami tanítóképezdek kiválóbb igazgatóiból egy bizottság kinevezése, mely hivatva volna minden évben a szünet alatt, Budapesten, a képezdei tanári vizsgálatra jelentkező — magánszorgalom útján elkészült — okleveles tanítókat megvizsgázni és részökre a képezdei tanárságra képesítő oklevelet kiállítani. — A tanári vizsgálatra is csak olyan okleveles tanítók bocsáttatnának, kik legalább is a fentemlített 5 évi gyakorlattal bírnak.

A képezdei 4 éves tanfolyamot végzett tanítójelölt két évig mint segédtanító gyakornokoskodjék a kiválóbb tanítók mellett és csak azután bocsáttassék tanképesítő vizsgálatra.

Az illető tanító segédje részére mind erkölcsi magaviseletéről, mind gyakorlati tehetségéről szolgálati bizonyítványt állít ki, mely mind a tanképesítő vizsgálatnál, mind pedig a tanítói választásoknál lehetőleg figyelembe veendő.

Ezen bizonyítvány a kir. tanfelügyelő által is aláírandó.

Az olyan egyén, ki a képezdei tanfolyamot nem végezte be teljesen, vagy magánúton készült a tanítói pályára: nem bocsátható tanképesítő vizsgára és részére oklevél nem állítható ki.

II. A tanítói állomások betöltése.

A mint már előbb is jelezve volt, a népek szellemi és erkölcsi műveltsége az államnak érdekében fekszik. A népoktatásügy tehát politika. Ebből következik, hogy a népoktatási intézetek állami intézetek és ezeknek hivatalnokait az állam nevezheti csak ki. De mivel hazánkban ez még nincsen így, addig is, míg ez bekövetkeznék, a most divó választási rendszeren kell multhatlanul némi javításokat eszközölni.

Ha valamely tanítói állomás üresedésbe jön, arra az iskolafentartó pályázatot hirdet. Ezen pályázatban ki legyen téve: 1. az osztály vagy osztályok, melynek vezetésére a megválasztandó tanító hivatva leendő; 2. a tanító fizetése készpénzben egy összegben; 3. lakás és kert terjedelme, vagy ennek hiányában lakás- és kertilletmény.

A pályázati hirdetésben ki nem teendő és a pályázóktól meg nem követelhető a személyes megjelenés vagy arczkép csatolása, próbatanítások megtartása, próba-évre való alkalmazhatás. — A személyes megjelenésnek vagy az arczkép beküldésének olyan indító okai vannak, melyek a tanügygyel semmiféle viszonyban sem állanak; azokról nem is emlékszem meg bővebben. A tanítóválasztások alkalmával tartani szokott próbatanítások az iskolaszékeknek egy olyan indokolatlan követelése, melynek a törvényben alapja nincsen és mely a józan észszel merőben ellenkezik.

Hogy valaki valamely önálló tanítói állomásra pályázhassék, annak tanítói oklevéllel kell bírnia. Az tehát mind elméleti, mind gyakorlati jártasságát a tanítás terén már bemutatta tanítók, tanárok, igazgató és tanfelügyelő, tehát szakemberek előtt. Ezek az illető részére — ha érdemes reá — a képesítési bizonyítványt kiállítják és aláírják. A képesítési bizonyítványon kívül még tekintetbe veendő azon szolgálati bizonyítvány, melyet a tanítósegéd (gyakornok) gyakornokoskodása végén nyert.

Ezen két bizonyítvány alapján eléggé meg lehet itélni valamely tanítónak mind erkölcsi magaviseletét, mind pedig tanítási tehetségét.

Az iskolaszékek többnyire olyan egyénekből állván, kik a tanítás mesterségéhez semmit sem értenek, egy oklevéllel bíró tanító tanítási eljárását meg sem is bírálhatják.

A próbatanítások ezen indokokból végkép törlendők; valamint törlendő volna a próba-évekre való alkalmazhatási bevett szokás is.

Ha a jegyző, pap, járásbíró, orvos, vagy bármely más hivatalnok élethossziglan van kinevezve vagy megválasztva, miért volna csak a tanító azon közhivatalnok, kit csak kipróbálás után lehet véglegesen állomásán alkalmazni és megerősíteni? Valamint azon hivatalnokok, úgy a tanító is tanulta szakmáját és hogy abban képes is működni és feladatának meg tud felelni, azt tanusítják a részére szakértők által kiállított bizonyítványok.

A próbaévek alkalmazásának volt létjoga akkor, mikor bármely csizmadia vagy kádár, vagy bárki más is, ha írni és olvasni tudott, pályázhatott valamely tanítói állomásra.

A próbaév alatt meggyőződtek az iskola előljárói, hogy az illető képes-e a gyermekeket az írás és olvasás legegyszerűbb részeire megtanítani vagy nem? Ha igen: megtartották továbbra is, ha nem: utat adtak neki.

Ma már a törvény intézkedik arról, hogy csak szakképzett emberek foglalhatnak el tanítói állomásokat s így a próbaévek alkalmazása semmivel sem indokolható.

A pályázati határnap lejártá után az iskolaszék az összes beérkezett folyamodványokat mellékleteikkel együtt terjeszse be a tanfelügyelőség útján a megyei közigazgatási bizottsághoz. — A közigazgatási bizottság kiválaszt a pályázók közül 3 jelöltet és ezeknek neveit megküldi az illető iskolaszéknek, a mely a 3 jelölt valamelyikét megválasztja. — A választás a közigazgatási bizottság által kinevezett elnök vezetése alatt történik. A megválasztott tanítónak ezután kiadatik a szokásos díjlevél, melyet aláír az iskolaszéki elnökön és jegyzőn kívül a tanító is, és melyet a közigazgatási bizottság véglegesen megerősít.

A tanító élethossziglan alkalmaztassék állomásán és csakis súlyos büntettekért fegyelmi úton mozdíttathassék el.

Ha a tanító állomását elfoglalta, köteles azon osztályban, melynek vezetésére alkalmaztatott, a miniszteri tanterv keretén belől a gyermekek testi, szellemi és erkölcsi fejlesztését lelkiismeretesen munkálni.

Bármely, oklevéllel bíró tanítónak joga van igazgatói vagy vezértanítói állásokat is elfoglalni. Ha pedig a fennebb említett képezdei tanári vizsgát is sikeresen kiállotta, s meg vannak a gyakorlati évek, kinevezhető képezdei tanárnak, igazgatónak vagy tanfelügyelőnek is.

III. A tanító javadalmazása.

A tanítói fizetés törvény útján való rendezése égető szükséggé vált.

Hogyha megköveteli az állam érdeke azt, hogy minden tanító teljesítse pontosan a reábízott gyermekek testi és szellemi nevelését: gondos-

kodnia kell arról is, hogy olyan fizetést kapjon a tanító, mely lehetővé tegye, hogy minden idejét és gondját a tanításnak szentelje.

„*Minden munkás méltó az ő jutalmára*“, s így a tanító is méltó arra, hogy munkájának terhességéhez képest díjaztassék. — A néptanítónak hivatala elég terhes; nagy erkölcsi felelősséggel jár; szorgalmat, türelmet, utánjárást követel, úgyannyira, hogy más hivatalokhoz viszonyítva igen csekély azon 300 forint is, melylyel legtöbbször díjazva vagyunk.

Az olyan tanító, ki a 300 forinton felül semminemű mellékjövedelemmel nem bír, aligha lesz képes 5—6 tagból álló családját tisztességesen eltartani. — Ha pedig van mellékjövedelme, annak a megszerzése bizonyára időt és fáradságot követel az iskola rovására.

A mint már említve volt, a mai kor tanítójának nem elég azon tudomány, melylyel az életbe kilépett, hanem kell továbbképzéséről is gondoskodnia. — Tudomással kell bírnia a népoktatás terén tett és folytonosan teendő vívmányokról, módszer-javításokról és alkalmazásról — Ezért járnia kell legalább is egy-két szaklapot. A művelt társadalomban megjelenhetés pedig megköveteli legalább egy társadalmi és politikai lapnak a járatását is.

Mostani közoktatásügyi m. kir. miniszter urunk ő nagyméltósága az országgyűlés előtt oda nyilatkozott, hogy a tanítói fizetések rendezése közelebbről meg fog történni.

Kíváncsinos volna, hogy országos törvény állapítsa meg az elemi néptanítói fizetést városon úgy, mint falun, nagyközségben úgy, mint kisközségben 600 forintban. Ezenkívül tisztességes lakás és legalább 400 nsz.-ölnyi kert, vagy ennek hiányában a helyi viszonyoknak megfelelő lakás- és kertilletmény. A fizetés a községi vagy felekezeti hatóság pénztárából készpénzben történjék, minden hó 1-én előre 50 frtnyi részletekben.

Hogy faluhelyen is annyi legyen a tanító fizetése, mint városon, vagy kevesebb: a fölött különbözők a nézetek. A józan ész azt parancsolja, hogy fizetésünk legyen egyforma. A törvény mindnyájunktól egyforma qualificatiót követel, egyranguak vagyunk, — fizetésünkben sem lehet különbség.

A nagyon sok helyt most is divó, terményekben, borban, sóban, fagygyúban, tojásban és libalegeltethetési jogban történő fizetés kiszolgáltatás szüntettessék be és alkalmaztassék a készpénz fizetés. A tandíj se képezze a tanító fizetését vagy annak egy részét; az folyjon az illető pénztárba, melyből a tanító fizettetik.

A 600 forintban megállapítandó fizetés képezze a tanító törzsfizetését. Ehhez járulna még az ötödévi pótlék, mely 5 évről 5 évre a törzs-

fizetésnek 10⁰/₀-át képezze. Az ötödévi pótlék olyformán állapítandó meg, hogy az 5—10 évig szolgált tanító évente 60 forint, 10—15 évig évente 120 forint 15—20 évig évente 180 forint és 20—30 évig évente 240 forint pótlékot élvezzen.

A tanítói törzsfizetés és az ötödévi pótlék után fizetendő IV. oszt. kereseti adó kétszeresen számítandó minden olyan esetben, a mikor bármely más hivatalnoknak az adója így számíttatik. Ebből kiindulva, a törvényhatóságokról szóló 1886. évi XXI. törvénycikk 26. §-a a tanítókra is kiterjesztendő. Továbbá fentartandó az 1886. évi XXII. t. cz. 138. §-a, mely szerint a tanító sem a törzsfizetés, sem a pótlék adója után községi adót nem fizet.

A 30 évig egy folytában működött tanító az utolsó évben huzott teljes fizetéssel nyugdíjaztassék.

Fenkölt szellemű vallás- és közoktatásügyi miniszterünk ő nagyméltósága bizonyára keresztülviszi már közelebbről a tanítókra vonatkozó nyugdíjtörvény revisióját. E tekintetben az a kívánságunk, hogy az állami tisztviselők nyugdíjtörvénye legyen a tanítók nyugdíjtörvényének módosításánál irányadó.

IV. Az iskolaszék.

A sokak által hangoztatott azon óhajtást, hogy az iskolaszékek és iskolai gondnokságok töröltessenek el végképen — én szerény nézetem szerint nem helyeslem.

Ezen intézmények maradjanak meg, de tisztán tanügyi dolgokra, pl. a tanterv és óraterv készítésére, a tanításnál a módszertani eljárásra, a fegyelmezés gyakorlására stb. semmi befolyással ne legyenek. A tanító és a szülők közt netalán előforduló viszályok elbírálása ne tartozzék az iskolaszék hatáskörébe. Ezek kizárólagosan a tanító vagy tanítóttestület jogai. A szülők és tanító között előforduló viszályok elsőfokú elbírálása a tanfelügyelő hatáskörébe tartozzék, másodfokulag a megyei közigazgatási bizottság határozzon.

Az iskolaszéknek egyedüli teendője legyen az iskola adminisztrációja.

Részletezve az iskolaszék teendői a következők volnának: megválasztja a közigazgatási bizottság candidálása után a tanítót; gondoskodik az iskolai épületek jó és használható állapotban tartásáról; beszerzi a tanító által bejelentett és a tanfelügyelő által jóváhagyott tanszereket és taneszközöket; gondoskodik az iskolát és környékét tisztántartó közegről; meglátogatatja egy-egy tagja által legalább egyszer havonként a helybeli iskolákat, mely alkalommal nincsen joga a tanítás menetébe beleszólni, vagy az óraterven kívül más tantárgyat elővételni, vagy plane mint a hogy igen sok helyen történik, egy egész vizsgát rendezni; az iskolalátogató

ilyen alkalommal megvizsgálja az iskola belső és külső részét, hogy nincsen-e valami igazítani való, nincsenek-e ablakok kitörve, és ha valami hiányt tapasztal, erről jelentést teszen az iskolaszéknek, mely a kellő javítások megtételéről gondoskodik; meggyőződik a belső és külső tisztaságról és ha nem talál mindenben kellő rendet és tisztaságot, felelősségre vonja az iskolaszolgát; kiírja a mulasztási naplóból azok neveit, kik a múlt havi iskolalátogatási naptól kezdve mulasztottak azon napig, melyen látogatását ő teszi és ezeket bejelenti az iskolaszéknek megintés vagy megbüntetés végett.

Ha a tanító azon tapasztalatra jön, hogy az iskolaszék a mulasztó gyermekek szüleit, gyámjait vagy gazdáit nem bünteti meg kellő szigorral, joga van, sőt kötelessége ezen visszaélést a tanfelügyelőnek bejelenteni, ki az iskolaszéket ezért rendre utasítja, sőt ismételt esetben a büntetési összeget az iskolaszék tagjaitól is felhajtathatja.

Kötelessége továbbá az iskolaszéknek a tandíjat, netalán kiosztott tanszerek árát, az 5%-os iskola-adót, vagy másnemű iskola-fentartási rovatalt s másnemű iskolai jövedelmeket az előjárósággal egyetértőleg behajtani.

A tanév elején elkészíti az iskola költségvetését és annak idején, felelősség terhe alatt, a számadást.

T Á R C Z A .

Karcolatok.

Irta Rédiger Géza.

A zsombéki iskolai takarékpénztár.

(Folytatás.)

Mielőtt a takarékpénztár felállítását vennők szemügyre, nézzünk be iskolájába s lássuk az írás-olvasás tanítás módját.

— Gyermekek! — szól Torkos András mest'uram — mondjátok ki ezt a hangot: »í«.

A gyermekek hangoztatták »í«.

— Ide nézzetek! Én ennek az »í« hangnak a *jegyét* leirom krétával ide a fekete táblára, így: „í“. Mit írtam le?

— Az „í“ hangnak a jegyét írta le a mest'uram.

— Igaz! Most már jegyezzétek meg jól, hogy az „í“ hangnak a jegyét „í“ betűnek hívják . . . és ez a betű *magánhangzó*. Minek hívják az „í“ hangnak a jegyét?

— Az „i“ hangnak a jegyét *magánhangzónak* hívják, — kiálták a gyermekek.

— Tatri fülesek! — ordított Torkos uram — jól vigyázzatok: az „i“ hangnak a jegyét „i“ betűnek hívják. . . . Minek hívják hát az „i“ hangnak a jegyét?

— Az „i“ hangnak a jegyét — sivitották a padfaragók — „i“ betűnek hívják.

— Dicséretesen van! Most már vegyétek elő a palatáblát és palavesszőt s a palatáblátokra írjátok le az „i“ betűt.

A gyerekek leírták úgy, a hogy tudták. A mest'uram sorba nézte, javíttatta, taníttatta és addig iratta, míg csakugyan felismerhetőleg lemázolták az „i“ betűt.

Az első betű megtanítása tehát pompásan sikerült.

Most a Gönczi abc. második betűjére került a sor. Az „r“ hangot is hangoztatta s azután a *jegyét*, betűjét is leíratta és megmagyarázta, hogy az miért *mássalhangzó*.

Hát ezt is kinnal, bajjal megtanulták, mint az „i“-t. És Torkos András mest'uram önelégülten törölte meg verejtékes homlokát.

Hanem már a két betű összetétele nem ment oly könnyen. Nem ment pedig először: mert a két betű hangját nem egyszerre hangoztatta ilyformán: „ir“, hanem *külön* hangoztatta az „i“-t és *külön* az „r“-t s csak azután mondatta össze a két betű hangját, hogy: „ir“. Ez pedig *új divatú silabizálás!* mely a régitől csak abban különbözik, hogy most a *betűnek csak a hangját*, akkor az *egész betű nevét* kimondották.

A két betű összetételének kimondása nem ment oly könnyen másodszor azért, mert Torkos uram — elég oktalanul — a magánhangzó- és mássalhangzóról is oktatást adott.

A magánhangzók akadályt nem idéznek elő a gyermeki fejletlen agyvelőben, de már a mássalhangzók nagy bajt okoznak.

Azért a tanító, míg kezdő tanítványa az olvasás elemeiben némi gyakorlatot nem szerzett, a *mássalhangzó betűnek második hangzóját meg ne ismertesse tanítványaival, hanem a mássalhangzó betűt is a betű hangja szerint nevezze, mintha magánhangzó volna*, különben sikertelenül fog verejtékezni, mint Torkos András mest'uram, ki a kezdőkkel már az első órán *nyelvtant* is tanított, hogy t. i. az „i“ azért magánhangzó, mert magára hangzik, az „r“ pedig azért mássalhangzó, mert egy második betű hangja is hangzik benne: az „e“.

Ezzel pedig oly fogalomzavart idézett elő parányi tanítványai között, hogy csoda, ha kinnal-bajjal valamit tanultak.

Torkos uram hibás tanításának az lett a következménye, hogy mentől tovább haladt, annál zavarosabbá tette a gyermekekre nézve az abc. tudományát új divatú *silabizáltatásával* és *nyelvtani oktatásaival*. Ezer-szer megátkozta azokat az *újkori paedagogusokat*, kik az írva-olvasztatás mesterségét kitalálták, s tehetetlen dühében *a kölykök paraszlijába* csatogtatta a *plágát* istenigazába. . . .

Pedig hát régi tudomány ez az írva-olvasztatás a magyaroknál is. A »Magyar protestáns egyháztörténelmi monographiák« című könyv 78. lapján »Az erdélyi reformált egyház közoktatási állapota a múlt században« című cikkben szóról-szóra ez áll:

»1. A tanító kötelessége, hogy a serdülőket nyájas bánással iskolába édesgesse, őket a tudományok szeretetére bírja, hogy hajlamaikat mihamarább megismerve, tanításhoz kezdhessen; dúrva s mogorva tekintettel ne nézzen rájuk, a lassu elméjűeket vesszővel, korbáccsal ne verje: ez által sok nemes lélek butúlt el s a kis gyermek az iskolába, *mint a mérszárszékre* menni irtózik.

2. Mikor a tanító egy például felvett betűt megismerni s kimondani tanítja növendékét, írja le azt szeme előtt, nevezze meg, azután a gyermek kezét megfogva, irassa vele is után, mondassa ki s addig ne hagyja el őt, míg a betű *képe és neve emlékében nem maradt*. Így tegyen rendre a többi betűkkel is, de játszva, hogy a gyermek meg ne unja s a betűket mind megismerje.

3. Az egyes betűk megismerése után a tanító előbb két, azután több betűs *szótagot* mondat, stb.

4. *A szótagokat egyszerre, a betűk külön-külön kimondása nélkül kell olvasztatni, nem úgy, a mint eddig szokásban volt, például: a, b, ab, hanem egyenesen így: ab, — stb.*«

Megvolt tehát a szemléltető írva-olvasás a magyaroknál is, *még a múlt században*, ennek a methodusán írta Gönczy az ő Abc-jét; csak hogy Torkos András mest'uram erről semmit se hallott. Fájdalom, hogy *a képzett tanító urak közül is sokan Torkos urammal tartanak*, s a hangoztatva olvasással újdivatú *silabizálást* visznek véghez, midőn a szótagok hangját előbb külön-külön, azután összetéve mondatják ki a tanulókkal.

Felette könnyű a hangoztató módszerrel a tanulókat folyékonyan olvasni megtanítani. Tegyen próbát, a ki még nem tett s *a többtagú szavakat is szótagonként egyszerre mondassa ki, a betűk külön hangoztatása nélkül*, s nem átkozni — mint Torkos András uram — hanem áldani fogja mindazokat, a kik ezt a módszertant feltalálták.

(Folytatása következik.)

E g é s z s é g ü g y .

A megakadályozott orrlégzés jelentőségéről, különösen iskolás gyermekeknél.

Dr. Bresgen M. után Haydn J. Hugó.

(Folytatás.)

Vizsgáljuk ezen általános észrevételek után azon közelebbi bajokat, melyek a gyermeknek, s legkivált az iskolás gyermeknek testét és lelkét környékezik, ha az orrlégcső többé-kevésbé, de állandóan be van dugulva és ha ehhez még annak izgékonyága vagy túlérzékenysége járul.

Ennek egyik legnagyobb horderejű következménye a tüdőknek és a mellkasnak hiányos kifejlődése. Rendesen azon téves nézettel találkozunk, hogy nyitott szájjal jobban és mélyebben lehet lélekezni, mint az orron át. Ennek ellenkezőjéről bárki könnyen meggyőződhetik. Ha a mellkast a ruházattól megszabadítva, előbb nyitott szájjal, azután pedig csukott szájjal csak az orron át lassan és mélyen lélegzünk és a mellkas emelkedését megfigyeljük, azt tapasztaljuk, hogy míg a szájlégzésnél a mellkas mozgása felületesebb és rövid, addig az orrlégzésnél sokkal mélyebb és hosszabb.

Ez utóbbinál tehát a tüdők és a mellkas nagyobb kiterjedést s ezzel erőteljesebb kifejlődést nyernek. Az első esetről lapos és fejletlen mellkast és nagyon elgyengült tüdőt találunk. Már pedig a tüdőkben alakul a vér olyanná, a minőnek a test fejlődésére és fentartására lennie kell. Ha tehát a tüdő fejletlen, akkor első sorban a test szenved hiányt táplálékban s e gyengesége következtében irgalmatlanul van kitéve számos ellensége megtámadásának és sorsa a betegségek különböző neme és szövődménye lesz. A spártaiak megölték a gyenge gyermekeket, nehogy a testileg alkalmatlanok államuk érdekeit veszélyeztessék; nekünk pedig ugyanazon okból azon kell lennünk, hogy a jelzett fejlődési hibákat idejekorán *elhárítsuk*.

Ha már most az orrdugulással járó azon beteges tüneteket vizsgáljuk, melyek különösen a *fejben* észlelhetők, azt találjuk, hogy azok közül különösen olyanok jelentkeznek, melyek a gyermekeket többnyire *iskoláztatásuk idején* támadják meg s melyeknek eredménye rendesen az, hogy a gyermekek hamisan ítéltetnek meg. A ki tudja, hogy mily veszélylyel jár a gyermeknevelésben az, ha a növendék gyakran vagy állandóan téves megbirálásnak, vagy alaptalan, meg nem érdemlett gyanúnak van kitéve, az be kell hogy ismerje szükséges voltát annak, hogy a tanítók és nevelők illetékes szakértők által ez iránt felvilágosíttassanak.

Általán ismert dolog, hogy *a rekedő náthával*, a mely nemcsak orrdugulásnak, hanem a torokmandolák megdagadásának is lehet következménye, igen gyakran egy *tompa érzés a homlokban, homloknyomás, homlok- és nyakszirti fájdalom* van összekötve; régóta megállapított dolog az is, hogy az orrdugulást szédülések kísérik. Ezekhez járul a barátságtalan, *mogorva arczkifejezés és a nyomott hangulat*, mint oly állapot, mely a jelzett testi bajoktól a szellemiek terére vezet. *Rupprecht* már rég felismerte, hogy az orrdugulással *a kitartó szellemi munkára való képtelenség* jár; *Michel* ugyanazon bajnál az *emlékező tehetség meggyengülését és a szellemi erők nehézkes tevékenységét* figyelte meg, *Seiler* pedig az általa megfigyelt esetet *emlékezethiánynak és képtelenségnek* nevezi arra nézve, hogy az illető gondolatait egy meghatározott tárgyhoz kösse. Ugyanezt állítja *Elsberg* is. *Hack* egy alkalommal az *emlékező tehetség csökkenését és búskomorságot* tapasztalt.

Minthogy sok oly gyermek van, kik az orrdugulás következményei folytán *szellemileg hátramaradottaknak* tekintetnek, nem fölösleges dolog az, ha a tanítók az ily növendékeket éber figyelemmel kísérik, nehogy a fentebb jelzett testi és szellemi zavarok következtében tévesen ítéljék meg azokat; mert ha az iskolában *figyelmetleneknek* látszó gyermekek *hallási szerve* van megtámadva, úgy bizonyos az is, hogy nagyon sok esetben az orrlégzés útjának eldugulása okozza a fülbajokat.

(Folytatása következik.)

Felhívás adakozásra az egyetemes tanítógyűlés érdekében!

Mélyen tisztelt polgártársak!

»Tizenkét éve immár, hogy Magyarország néptanítói legutolsó egyetemes gyűlésüket megtartották; s ma 12 év múlva Magyarország 25 ezer néptanítója melegen óhajtja, sőt követeli, hogy az elődeink által megalkotott s a magyar nemzet népnevelésügyére nagyfontosságú egyetemes tanítógyűlések ismét életbe lépjenek.

Az egyetemes gyűlés napirendjében benn foglaltatnak többek között azok a pontok is, melyek a *nemzeti szellemnek ápolására, a népiskolák berendezésére s a tanítói közszellem fejlesztésére* vonatkoznak. Tehát gyűlésezni akarnak a néptanítók a *nemzet népoktatásügyének emelése czéljából*; mely mozgalom iránt *érdeklődni* kell mindenkinek, a ki magyar s a ki hazája javát előmozdítani igyekszik.

Ez egyetemes gyűlést a végrehajtó bizottság 1890. évi augusztus hó 20. és következő napjaira Budapestre egybehívta.

Tette ezt azon jó reményben, hogy, mint máskor, úgy most is számíthat a magas kormány áldozatkész támogatására. Fájdalom, a gyűlés költségeinek részbeni fedezésére kért 2000 frt. államsegély engedélyezését gróf Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága, bár erkölcsi magas támogatásáról biztosította a kérelmező bizottságot, *fedezet hiányában*, nem teljesíthette. Ez a körülmény kényszerítette a végrehajtó bizottságot, hogy **támogatásért a magyar társadalom lelkes polgáraihoz forduljon.**

Ezért egész bizalommal járulunk mi is **Brassó város és megye hazafias, minden nemesért lelkesedni tudó polgáraihoz, különösen a szülékhez, tisztelettel kérvén őket, hogy az egyetemes tanítógyűlés költségeinek fedezéséhez bármily csekély adománnyal is hozzájárulni kegyeskedjenek.**

Alattírt szerkesztőség szíves készséggel vállalkozik a gyűjtés eszközésére, annak a központba leendő felterjesztésére, s annak idején a begyűlt összeget nyilvánosan nyugtatja.*

Kérelmünket ismételve, kiváló tisztelettel s hazafias üdvözléssel vagyunk,

Brassó, 1890. jul. 12.

az „Iskola és Szülőház” szerkesztősége.

A Háromszék vármegyei tanszermuzeum Vántsa-féle szemléltető szekrénye.

A népiskola inductiv »foglalkoztató tanításmódjának» legalkalmasb eszközeit bizonyos rendszerbe foglaltan csoportosította, és szemléltetésükre az egyetemes czélnek megfelelő szekrényt szerkesztett a Háromszék vármegyei Tanszermuzeum és Tanítótéstudületi Könyvtár központi bizottsága. E »Szemléltető Szekrény» úgy az osztatlan és több osztályú (falusi és városi) *népiskolák*, mint a *családi* nevelés-oktatás számára az érzékléssel és gyűjtéssel, alkotással és utánzással, folytonos szemléléssel és gyakorlással közölhető elemi ismeretek és tantárgyak legnagyobb részét teljes közvetlenséggel nyújtja. Annak megjegyzése mellett, hogy a szekrény és felszerelésének csak terve, szerkesztési utasítása, és ismételt felülbírálsókkal végleges megállapítása foglalkoztatta a központi bizottságot, míg a kivitel és berendezés *Vántsa György* sepsi-szentgyörgyi községi iskolai tanító érdeme: szemléltető szekrényünket következőkben ismertetjük

A nyolcszög alakú, 1-30 méter magas szekrény két (50 és 40 cm. átmérőjű) dobblól és egy üvegfalu középrészből áll, s a tanító emelvénye mellé helyezve, minden oldalról hozzáférhető, szemlélhető.

Az alsó dob párkányához van elől erősítve az írva-olvasás betü-

kirakó készüléke; reá állítható a fekete tábla; mellé helyezhetni a felső dob párkányának mérlegtartójára akasztással a fali olvasóablát. Az olvasás, írás, rajzolás és jegyszámlálás e taneszközeihez sorakozik az alsó dob egyik élére erősített *számloló méterpálcza*.

Ez az eddig használt különböző számológépek hiányait van hivatva pótolni. A golyó oly teljes idomú önálló test, hogy vele az egy-et kitünően érzékeltethetjük ugyan, de a többet épen e tulajdonságánál fogva nem: két egyet, három egyet, tíz egyet, tizenegy egyet lát a gyermek, de kettőt, hármat, tizet, tizenegyet, a több egyből alakuló *többet*, az egyekből kiegészült *nagyobb mennyiséget* nem tudja érzékelní és fogalomná elvonni. A sodronyon egymás mellé helyezkedés a tíz golyó által alkotott számviszonyokat szintén megismertetheti ugyan, de már a tizenegy (tiz-en egy) stb. nem szemléltethető az egymás alá helyezett golyósorokkal. A számloló méterpálcza köbcentiméteres koczkái a két egynek *kettővé* stb.: több kis résznek egy nagyobb egészszé alakulását teljesen érzékelteti. E mellett kiváló előnye, hogy a tiz-en egyet stb. a tízre egynek stb. helyezésével a magyar nyelv e szóalkotásának megfelelően fogatja föl és vési a gyermek értelmébe. A golyóról szám- és mérési képzeteket azért is nehéz alkotni, mert a golyóhoz hasonló idoma a gyermek előtt ismert tárgyak közül csak a lapdának van; ellenben a köbcentiméter alakját fölismerik a növendékek a krétadarabban, a könyvhalmazban, a szobában s egyéb épületrészekben: egyes oldalának képét pedig — még változatosb mérésekkel — föltaalálják az irkán, táblán, falon, udvaron, kerten, szántóföldön stb. Az »összeadás«, »kivonás«, »sokszorozás«, »osztás«, továbbá a »tört« és »egész«, az »egyes«, »tizes«, »százaz«, a kisebb és magasb egységek a méterpálczán számlálás *fogásaival* biztos és elmoshatatlan tiszta fogalmat nyújtanak a számok viszonylatairól és a számítás alapműveleteiről. Végre a méternek nem lehet könnyebb és tökéletesb ismertetése, mint a mérést meg a számítást ugyanazon egy eszközre alapító méterpálczával.

A tömör és ürmérés közös származású alapeszközeiül a köbcentiméter mellé sorakozik a cenzitliter, a köbdecziméter mellé a liter. A liter víz és a kilogramm súly mérlegre helyezése megadja a további alapfogalmat szemléltető szekrényünkön a mértékek ismeretéhez.

A szülőföld-isme földrajzi és természetrajzi tárgyainak tanítására szolgál a középrész és a felső dob. Az üvegfalas közép a *szülőhely dombor látképét* mutatja be (az egész falut, vagy a város központját, az iskola tájkát stb.) A természetben bejárás és tűzetes megsemmelés után minden térre, útra, vízre, nagyobb épületre ráismer a gyermek a fölötté kicsinyített dombor-látképen is: ezzel képzetét már oly közel hoztuk a térkép-ismeretre vezető *helyszínrárajzhoz*, hogy a domború kép emelkedéseinek és mélyedéseinek ugyanazon méretekkel elkészült alaprajzát a gyermek maga fölismeri, esetleg el is készíti. Ha az égtájának megfelelően helyezett dombor-látkép mellől a helyszínvázlatot vízszintes fekvéséből függő irányba állítjuk: a *tér képét* (= térképet) s azon az északi stb. irányt biztosan felfogja, maradandóan tudja minden gyermek. A növendékek érdeklődését lebilincselő e csinos látkép elkészítése nem nehéz. Legczélszerűbb alapvázlatul a község belterületének kataszteri vagy telekkönyvi helyszínrárajzát másolni le. Az így nyert vázlat nyomán kevés fáradsággal előállítható a

dombor-látkép, és pedig vagy áztatott papírlemezről domborítással, vagy fész-öntéssel, vagy agyagból, viaszból gyurással, vagy puhafából lombfűrészeléssel és faragással, vagy szappanföldből véséssel és a bármely anyagból készült mintának megfelelő színekre befestésével.

A földrajz és természetrajz — népiskolai elemeiben — csupán kirándulások útján szerzett tapasztalatokkal és a természet mindenik országából gyűjtésekkel tanítható. A gyűjteléknek rendszerbe csoportosítottan szekrényünkbe helyezése a közvetlenül szerzett természetismeret tárgyainak állandó szemléletét s ezzel az ismereteknek egyrészt maradandóságát, másrészt rendszerbe foglalását teszi biztosítottá.

A felső dob áll négy, rekeszekkel ellátott, zárható fiókból, három — üveggel fedett — nagyobb- és négy — sodronyhálójával zárt, 8—8 reteszre osztott kisebb mélyedésből, végre a párkányos tetőből. A fiókokban vannak a szülőhely és megye földnemei, közei, sói és érczei. A két nagy mélyedést szárított növények töltik be, szemléltetve a kerti és mezei terményeket, lehetőleg gyökérükkel, szárukkal, levelükkel, virágukkal és gyümölcsükkel, esetleg a rajtuk élő állatfaunával. A harmadik nagy mélyedés a rovaroknál, lepkéknek (a méh és munkásságának, a selyemhernyó és termékének), esetleg még néhány jellemző nagyságú, alakú és színű tojásnak bemutatására szolgál. A kisebb mélyedések reteszeiben üvegburák állnak a kőnyéken művelés alatt lévő kerti és mezei növények magvaival és ezek örleményeivel. A dob tetejét a földgömb, a mértékek s a mértani idomok foglalják el.

Az alsó dob három polczra osztott, zárható szekrényt képez. Aljára helyezendők a természettani eszközök, melyeknek nagyobb részét maga a tanító s illetőleg néhány felső osztályú növendéke előállíthatja, pl. Székely Ákosnak »Természettani Kis Muzeuma«, vagy a Kozocsa és Heller-féle utmutatás nyomán. A középső polczot a szemléltető képek és földabroszok töltik be. Felül pedig a vagy rajzminták és füzetek, írásminták és írkok, vagy a gyermekek kézimunkái, vagy ha az iskola beszerezheti az állattannál szemléltetéshez fölülte alkalmas — fa vagy papírpép — vadállatokat, ezek állanak. Végre a dob három nagy oldallapját a gyümölcs- és erdei fák hancsai és hasábjai borítják, esetleg még a gazdasági eszközök és ipari szerszámok oly kicsinyített mintái fűdhetik be, melyeket a tanító kézügyességi foglalkozásul a növendékekkel készített.

Munkát ad szekrényünk felszerelése, berendezése, de ez a munka nem terhelő és épen nem meddő. Mert fokozatosan, a tanítással együtt haladva, sőt nagyrészt magát a tanítást képezve, népesíthető minden csoport be. Ez iskolai kis muzeum gyarapítása oly termékeny nevelő és oktató hatásában, hogy bizonyára sok jó tanító, ha nem is évenként, de néhány esztendő közében szükségét fogja érezni az egyes csoportok megújításának, miben legbuzgóbb munkatársai maguk a növendékek lesznek.

A »Háromszéki-gyei Tanszermuzeum Vántsa-féle Szemléltető Szekrénye« szilárd szerkezetben, ízléssel kiállítva, diófaszínre háromszor festve — a beüvegezéssel és 32 üvegburával együtt — 20 forintért kapható. Láda és csomagolás 2 frt. Megrendeléseket elfogad a tanszermuzeum központi bizottsága, vagy Vántsa György tanító, S.-Szentgyörgyön.

VEGYESEK.

Gönczy Pál helye betöltve. Hír szerint Gönczy Pál helyét **Lévay Ferencz**, Csongrád megye kir. tanfelügyelője tölti be, ki a közoktatásügyi miniszteriumban osztálytanácsossá nevezetvén ki, intézni fogja az összes *népoktatási ügyeket*. Allítják róla, hogy a tanítóság erkölcsi és anyagi érdekeinek hathatós pártfogója, becsületes, munkás és kipróbált, szakképzett, jellemes férfiú. — Ugy legyen!

Az egyet. tanítógyűlés biztosítva. Gr. *Csáky Albin* vallás- és közokt. m. kir. miniszter úr az idei IV. egyet. tanítógyűlés költségeinek fedezésére a Rökk-alap kamataiból 500 frtot helyezett kilátásba; ugyan-ezen célra ő nagyméltósága gr. *Csáky A.*, valamint gr. *Szapáry Gyula* miniszterelnök úr sajátjukból 50—50 frtot írtak alá. — Kell-e ennél kézzelfoghatóbb elismerés, bizonyíték arra nézve, hogy közoktatási kormányunk jóindulattal, jóakarattal viseltetik a IV. egyet. tanítógyűlés iránt s méltányolja a tanítóság mozgalmát saját sorsuk javítása s az általános nevelés-oktatásügy fejlesztése érdekében. Biztos forrásból veszik még azt a hírt is, hogy a főváros közönsége az egyet. gyűlés költségeinek fedezésére 2000 frtot szavazott meg.

A népiskolai rajzoktatás javítása tárgyában a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter 25412. sz. a. valamennyi egyházi főnökséghez és kir. tanfelügyelőséghez rendeletet intézett, s egyebek mellett felhívja ebben a nevezett hatóságokat, hogy az ország különböző helyeiről népiskolák, tanító- és tanítónőképezdek rajzoktatását feltűntető tanulómunkák (lehetőleg egy közepes tehetségű tanuló rajzai) hozzá küldessenek be.

Tellurium. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter úr folyó évi június hó 10 én 17217. sz. a. kelt magas rendeletével a Csaszny Valér, m. kir. honvéd-százados által a mennyiség-tani földrajz szemléltető tanításához szerkesztett tellurium (egy példány teljes felszereléssel és csomagolással 90 frt.) az orsz. tánszermuzeum állandó bíráló bizottságának jelentése szerint egyszerű szerkezete, könnyű kezelésmódja és sokoldalú világos szemléltetésre alkalmas volta által minden eddig ismeretes hasonló czélú taneszközt felülmúlván, azt a középiskolák, tanító- és tanítónőképezdek, felsőbb leányiskolák, kereskedelmi és polgári iskolák részére taneszközként megszerzésre ajánlja. — Brassón, 1890 évi június hó 25-én. *Kodó Ferencz* s k., kir. tanácsos, tanfelügyelő.

A „Magyarországi Tanítók Árvaházegyesületé”-nek válaszmánya legutóbbi ülésén *Rohn József* tanárt választotta árvaatyává a nagymérvű elfoglaltsága miatt leköszönt *Suppán Vilmos* helyébe.

Gr. Csáky Albin közokt. m. kir. miniszter úr a brassói magyar óvodák részére a *Rökk*-féle alap ez évi június 30-án esedékessé vált kamataiból 400 frt. segélyt juttatott.

Szerkesztői üzenetek.

Fr. B., N.-Bitse. Egyik a jövő számban, a másik később. Köszönöm.

Legolcsóbb és legczélszerűbb jutalomkönyv.

A nagym. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium, a m. kir. közokt. tanács és Budapest főváros tanácsa által iskoláknak bevezetésül ajánlja.

Verses egészségi, erkölcsi és illemszabályok.

Irta *Ruttkay Sándor.*

(6) 3-3

Ára 6 kr.

Ezen könyvecske csinos kiállításban zárvizsga-jutalomkönyvnek tömeges kiosztásra olcsó ára miatt igen alkalmas.

Postai bérmentes küldéssel ára 1 példánynak 8 kr., 10 példánynak 75 kr., 20 példánynak 1 ft. 45 kr., 30 példánynak 2 ft. 10 kr., 50 példánynak 3 ft. 40 kr., 60 példánynak 4 ft., 70 példánynak 4 ft. 65 kr., 80 példánynak 5 ft. 30 kr., 90 példánynak 6 ft., 100 példánynak 6 ft. 70 kr., 200 példánynak 13 ft.; 300 példánynak 16 ft. 50 kr. A pénz előleges beküldésével kapható. A kiadásomban megjelent 40 különböző képes ifjúságit *jutalomkönyveknek* egész alkalmas választást nyújt, mivel minden gyermekkorosztály és minden árfokozat szerint választhatók mulattató és erkölcsfejlesztő olvasmányok.

Kimerítő, részletes árjegyzékek ingyen, bérmentve.

Ifj. NAGEL OTTÓ könyvkereskedésében

Budapesten, Muzeum-körút, a nemzeti színház bérházában.

Az

„ISKOLA ÉS SZÜLŐHÁZ”

400 példányban megjelenő lap hirdetési rovatát ajánljuk az üzletemberek szíves figyelmébe.